

پژوهشکده شورای نگهبان

گزارش کارشناسی

پرونده‌های دیوان عدالت اداری

در خصوص:

ماده (۲) دستورالعمل نحوه انجام مراسم تحلیف شوراهای
اسلامی کشور مصوب ۱۳۸۵/۵/۱۹ شورای عالی استان‌ها

کد گزارش: ۹۷۱۰۰۸۶

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۱۰/۰۴

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه گزارش

گزارش کارشناسی پرونده‌های دیوان

عدالت اداری

موضوع:

ماده (۲) دستورالعمل نحوه انجام مراسم تحلیف
شوراهای اسلامی کشور مصوب ۱۳۸۵/۵/۱۹ شورای
عالی استان‌ها

تهیه و تنظیم:

حسن آینه نگینی

نظارت:

سیدمجتبی حسینی پور

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

گزارش کارشناسی پرونده‌های استعلامی دیوان عدالت اداری

(سوگند پیروان اقلیت‌های دینی عضو شوراهای اسلامی شهر و روستا به کتاب دینی خود)

موضوع شکایت: ماده (۲) دستورالعمل نحوه انجام مراسم تحلیف شوراهای

اسلامی کشور مصوب ۱۳۸۵/۵/۱۹ شورای عالی استان‌ها

شاکی: حامد دهقان

طرف شکایت: شورای عالی استان‌ها

جهت مغایرت شرعی: قاعده فقهی «نفی سبیل»

شماره و تاریخ نامه دیوان: ۱۳۹۷/۸/۷ - ۱۹۶۰/۹۷

مقدمه

شاکی به موجب درخواست تقدیمی، ماده (۲) دستورالعمل نحوه انجام مراسم تحلیف شوراهای اسلامی کشور^۱، مبنی بر سوگند پیروان اقلیت‌های دینی (شناخته‌شده در قانون اساسی) به کتاب دینی خود را مغایر قاعده نفی سبیل دانسته و ابطال این ماده را از هیأت عمومی دیوان عدالت اداری درخواست کرده است. بر این اساس در این گزارش ضمن تبیین استدلال شاکی، ابعاد حقوقی موضوع بررسی خواهد شد.

شرح و بررسی

شاکی در درخواست خود، متن بندهای (۱) و (۲) نظر شورای نگهبان به شماره

^۱ ماده (۲) دستورالعمل نحوه انجام مراسم تحلیف شوراهای اسلامی کشور مصوب ۱۳۸۵/۵/۱۹ شورای عالی استان‌ها: «پیروان اقلیت‌های دینی (به رسمیت شناخته شده) این سوگند را با ذکر کتاب دینی خود یاد خواهند کرد».

۹۶/۱۰۲/۳۶۱۹ مورخ ۹۶/۹/۲۷ در خصوص «طرح دو فوریتی اصلاح قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شورای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران» را ذکر کرده^۱ و مستند به آن، تحلیف غیرمسلمانان عضو شورای شهر با کتاب دینی خود را مغایر قاعده «نفی سبیل» دانسته است. البته در دادخواست ارائه شده، صرفاً به مستند مذکور اشاره شده ولی نحوه استدلال شاکی برای منع تحلیف اعضای غیرمسلمان شورای شهر، مشخص نیست.

تحلیل و جمع بندی

بررسی درخواست و ادله شاکی در پرونده حاکی از عدم تناسب بین خواسته و مستندات ارائه شده در درخواست است. همان طور که در بررسی ادله شاکی مشاهده شد، وی سوگند پیروان اقلیت های دینی به رسمیت شناخته شده را مغایر شرع دانسته، اما در ادله مندرج در درخواست خود، صرفاً به غیرشرعی بودن عضویت پیروان اقلیت های دینی در شورای شهر و روستا در مناطقی که اکثریت مردم آن مسلمان هستند پرداخته است. به هر حال، راجع به درخواست ارسالی توجه به نکات و مستندات زیر قابل توجه است:

^۱ در نظر شورای نگهبان چنین آمده است:

«۱- ...»

عضویت افراد غیر مسلمان در شوراهای اسلامی شهر و روستا در مناطقی از کشور که اکثریت مردم آنها مسلمان و پیرو مذهب رسمی کشور هستند، با توجه به اینکه تصمیمات این شوراهای در خصوص مسلمین بدون لزوم رسیدگی به آن در شورای نگهبان لازم الاتباع خواهد بود، و با عنایت به نص فرمایشات بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی علیه الرحمه در تاریخ ۱۳۵۸/۷/۱۵ مذکور در صحیفه نور (جلد ۶ چاپ ۱۳۷۱، صفحه ۳۱) خلاف موازین شرع شناخته شد.

۲- در تبصره ۲ ماده ۱، اعتقاد و التزام عملی داشتن به اصول دین خود از سوی اقلیت های دینی، خلاف موازین شرع شناخته شد.»

- در نظر فقهای شورای نگهبان به شماره ۹۶/۱۰۰/۲۴۰ مورخ ۱۳۹۶/۱/۲۶ و ذیل بند (۱) نظر شورای نگهبان به شماره ۹۶/۱۰۲/۳۶۱۹ مورخ ۹۶/۹/۲۷ راجع به «طرح دو فوریتی اصلاح قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شورای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران» که در درخواست شاکی نیز به آن اشاره شده است، اصل عضویت اقلیت‌های دینی در شوراهای شهر و روستا منع نشده، بلکه طبق این دو نظر که متن آن‌ها مشابه هم می‌باشند، صرفاً در مناطقی که اکثریت ساکنان آن مسلمان و شیعه هستند، غیرمسلمانان نمی‌توانند عضو شورای شهر و روستا شوند و عضویت ایشان در این شوراهای خلاف شرع اعلام شده است. (البته لازم به ذکر است که در صدر بند (۱) نظر فوق، اصل عضویت اقلیت‌های دینی در شوراهای اسلامی شهر و روستا مغایر قانون اساسی اعلام شده است).^۱

- نکته دیگر اینکه پس از ایراد شورای نگهبان بر مصوبه فوق، مجلس بر مصوبه خویش اصرار کرده و موضوع به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شد و طبق مصوبه این مجمع، معنی برای عضویت اقلیت‌های دینی شناخته‌شده در قانون

^۱ متن مصوبه مجلس: «ماده ۱- ... تبصره ۱- اقلیت‌های دینی شناخته‌شده در قانون اساسی ساکن در شهرها و روستاهای کشور می‌توانند نامزد انتخابات شوراهای اسلامی همان شهر و روستا شوند.»
نظر شورای نگهبان: «نظر به اینکه طبق اصل ۱۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اقلیت‌های دینی در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصیه و تعلیمات دینی بر طبق آیین خود عمل می‌کنند و نیز به تجویز فراز دوم اصل ۶۴ قانون اساسی نمایندگان را برای مجلس شورای اسلامی انتخاب می‌نمایند، لذا با توجه به اصول مذکور و نیز با عنایت به مفاد اصول ۱۰۰ و ۱۰۵ و مفهوم اصل ۱۲ قانون اساسی، تبصره ۱ ماده ۱ مغایر قانون اساسی شناخته شد.»

اساسی در شوراهای شهر و روستا وجود ندارد و ایشان باید به جای اسلام، به اصول دین خود اعتقاد و التزام عملی داشته باشند.^۱ لذا برهمین اساس می توان گفت منعی برای تحلیف اشخاص مذکور به کتاب آسمانی خودشان نیز وجود ندارد. چنانکه اصل (۶۷) قانون اساسی^۲ راجع به تشریفات سوگند نمایندگان مجلس مقرر کرده است که «نمایندگان اقلیت‌های دینی سوگند را با ذکر کتاب آسمانی خود یاد خواهند کرد.» ماده (۳) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی^۳ نیز به این موضوع اشاره کرده است.

نظر به مراتب فوق، باتوجه به اینکه پیروان اقلیت‌های دینی شناخته شده در قانون اساسی، مطابق قوانین جاری می‌توانند در شوراهای شهر و روستا عضویت یابند، تحلیف آن‌ها با ذکر کتاب دینی خودشان، از حیث حقوقی فاقد اشکال به نظر می‌رسد.

^۱ تبصره ماده (۳۰) قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۹۷/۴/۳۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام: «اقلیت‌های شناخته شده در قانون اساسی به جای اسلام باید به اصول دین خود اعتقاد و التزام عملی داشته باشند.»

^۲ اصل ۶۷ قانون اساسی: «نمایندگان باید در نخستین جلسه مجلس به ترتیب زیر سوگند یاد کنند و متن قسم نامه را امضاء نمایند.

بسم الله الرحمن الرحيم. «من در برابر قرآن مجید، بخدای قادر متعال سوگند یاد می‌کنم ...»
نمایندگان اقلیت‌های دینی این سوگند را با ذکر کتاب آسمانی خود یاد خواهند کرد. ...»

^۳ ماده (۳) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی: «نمایندگان حاضر در مجلس طبق اصل شصت و هفتم (۶۷) قانون اساسی سوگند یاد می‌کنند. متن سوگند نامه توسط رئیس قرائت می‌شود و نمایندگان به حالت اجتماع در حال قیام آن را تکرار و پس از انجام مراسم تحلیف، سوگندنامه را امضاء می‌کنند.
نمایندگان اقلیت‌های دینی این سوگند را با ذکر کتاب آسمانی خود یاد خواهند کرد. ...»

امام خمینی (ره):

و از شورایی محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل مابقی آینده، که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
رایگان و تحت تأثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه‌ای جلو گیری نمایند.

(سخن امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲